

Запропонована модель, що дозволяє на якісному рівні описати самоузгоджену еволюційну поведінку попиту і пропозиції в економічних системах залежно від встановлюваної ціни товару. У стаціонарному випадку модель показує стандартний вид кривої попиту-пропозиції. При різних співвідношеннях між часом релаксації даних величин побудовані фазові портрети системи, а також залежності параметра пропозиції від часу. Показано, за яких умов поведінка ринку більше прогнозована.

A model allowing to describe self-congruent evolutionary behavior of demand and supply at quality level in the economic systems depending on fixed price of commodity is offered. In stationary case a model shows the standard type of curve of demand-suggestion. At different ratios between relaxation time data values phase portraits of the system and depends on the time parameter deals are constructed. It is shown under what conditions the market behavior is more predictable.

Рецензент: д.е.н., професор Кравченко С.А.

Дата надходження до редакції: 24.08.2012 р.

УДК: [657.6]

ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ АУДИТУ: СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ

О. В. Назаренко, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

Є. В. Колдовська, Сумський національний аграрний університет

Виходячи зі світового досвіду, у статті висвітлено сутність, призначення та порядок застосування етичних принципів аудиту професійними бухгалтерами (аудиторами), що дозволить уникнути непорозумінь з керівниками перевіряємих підприємств, громадськістю, державними органами захистити та підняти їм рівень своєї професійності.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Для кожної професії потрібен етичний кодекс, оскільки люди, які присвятили себе професії аудитора, зацікавлені в довірі суспільства, високій якості своїх послуг незалежно від поводження окремих представників цієї професії. Зазвичай, кодекси включають також набір специфічних обов'язкових правил, який встановлює мінімальний рівень поведінки, яку повинен притримуватись професіонал, для того, щоб уникнути дисциплінарних стягнень. Для аудиторів дуже важливо, аби їх клієнти та інші користувачі фінансової звітності довіряли якості аудиту та іншим наданим ним послуг. Тому Міжнародна федерація бухгалтерів, визнаючи відповідальність бухгалтерів аудиторів як таких та вважаючи, що їх власна роль полягає в наданні рекомендацій, сприянні безперервності зусиль і гармонізації, прийняла за потрібне розробити міжнародний Кодекс етики професійних бухгалтерів як основу для етичних вимог для професійних бухгалтерів та аудиторів у кожній країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічною базою дослідження стали наукові розробки в галузі аудиту, його складових та принципів функціонування.

Доцільність застосування, проблему відповідальності аудитора перед клієнтом за недотриманням етичних принципів розглянули Е.А. Аренс, Ф.Л. Дефлиз, Г.Р.Джеик, Дж.К. Лоббек, В.М. О'Рейлли, М.Б. Хирш,

Ф.Ф.Бутинець, Л.П. Кулаковська, О.А. Петрик, Б.Ф. Усач та ін.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності використання сучасних етичних принципів при виконанні роботи професійними бухгалтерами (аудиторами) відповідно до найвищих стандартів професіоналізму, в досягненні найкращих результатів діяльності й загалом у задоволенні громадських інтересів (колективний добробут співтовариства людей та організації, що їм надають послуги), шляхом дотримання та використання Кодексу етики професійних бухгалтерів і аудиторів під час проведення аудиту в Україні.

Виклад основного матеріалу. До аудиту пред'являються певні вимоги та правила, які зафіксовані в Законі про аудиторську діяльність, Міжнародних стандартах аудиту [4,5,6], Кодексі етики професійних бухгалтерів [3].

Кодекс етики професійних бухгалтерів та аудиторів встановлює етичні принципи, що регулюють їх професійну поведінку. Правила поведінки ілюструють як загальні етичні принципи, що розповсюджуються на всіх членів професійних організацій, так і для спеціалістів, що ведуть практичну аудиторську діяльність. Керуючись принципами етики Міжнародна федерація бухгалтерів розробила Міжнародні стандарти аудиту [5,6].

Етичні принципи професійних бухгалтерів наведено на рис. 1.

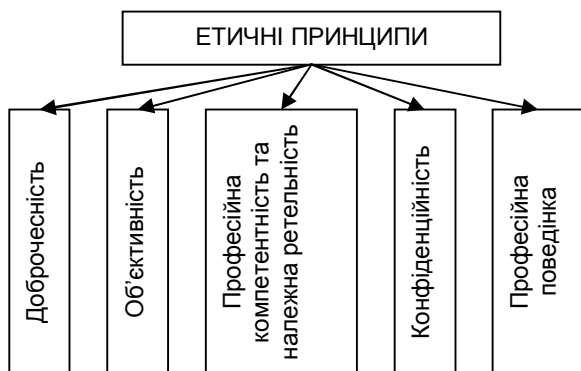

Рис.1. Етичні принципи професійних бухгалтерів

Доброчесність є основною рисою характеру, необхідної для професійного визнання. Це якість, на якій базується громадська довіра. Принцип доброчесності означає зобов'язання всіх професійних бухгалтерів бути відвертим та чесним в усіх професійних та ділових стосунках. Доброчесність означає також чесне ведення справ та правдивість [3].

Принцип об'єктивності означає зобов'язання всіх професійних бухгалтерів та аудиторів не ставити під загрозу їхнє професійне чи ділове судження внаслідок упередженості, конфлікту інтересів або неправомірного впливу з боку інших осіб [3].

Професійні бухгалтери виконують багато різних функцій і повинні демонструвати свою об'єктивність за різних обставин. Професійні аудитори-практики виконують завдання щодо надання впевненості, а також надають консультаційні послуги з оподаткування та інших питань у сфері управління. Інші - складають фінансові звіти як підлеглі працівники, надають послуги з внутрішнього аудиту та обіймають посади, пов'язані з управлінням фінансами в промисловості, торгівлі, державному секторі та в галузі освіти. Вони також проводять навчання і підвищення кваліфікації тих, хто прагне стати професійним бухгалтером або аудитором. Незалежно від послуг і посад, професійні бухгалтери та аудитори повинні захищати доброчесність своїх професійних послуг та дотримуватись об'єктивності у своїх судженнях.

При виборі ситуацій та методів роботи, на які треба звернути особливу увагу з погляду етичних вимог щодо об'єктивності, слід належним чином розглянути зазначені нижче фактори:

а) професійні бухгалтери та аудитори стикаються із ситуаціями, які передбачають можливість здійснення на них тиску. Такий тиск може зашкодити об'єктивності;

б) неможливо визначити та передбачити всі ситуації, у яких може виникати такий тиск;

в) слід уникати стосунків, які можуть сприяти необ'єктивності, упередженості або впливу інших осіб;

г) професійні бухгалтери та аудитори зобов'язані забезпечувати дотримання принципу об'єктивності персоналом, який бере участь у наданні професійних послуг;

ґ) професійні бухгалтери та аудитори не повинні приймати (або пропонувати) подарунки чи розваги, які очевидно могли б сприйматись як такі, що завдають значного і неналежного впливу на їхнє професійне судження або на професійне судження осіб, із якими вони мають справу. У різних країнах існують різні уявлення про те, що вважається надмірним подарунком (чи пропозицією про розваги), але все-одно, слід уникати обставин, які могли б зашкодити професійній репутації.

Принцип професійної компетентності та ретельності передбачає, що аудитор зобов'язаний постійно підтримувати професійні знання та навички на рівні, необхідному для надання клієнтам або роботодавцям компетентних професійних послуг, діяти ретельно відповідно до застосовних технічних та професійних стандартів [3].

Будь-якій професії притаманні певні риси, зокрема: володіння певними інтелектуальними навичками, набутими шляхом освіти та підвищення кваліфікації:

дотримання представниками професії загального кодексу цінностей і поведінки, встановленого адміністративним органом (в тому числі постійне дотримання об'єктивності);

прийняття свого обов'язку перед суспільством у цілому (як правило, в обмін на обмеження, які стосуються використання звання або присвоєння кваліфікації).

Обов'язок представників професії перед професією і суспільством може іноді видаватися таким, що суперечить безпосереднім особистим інтересам чи обов'язкові виявляти лояльність щодо свого роботодавця.[2].

Фази досягнення та підтримання професійної компетентності представлено на рис. 2.

Рис. 2. Фази професійної компетентності.

Конфіденційність стосується не лише розк-

риття інформації. Конфіденційність також вимагає, щоб професійний бухгалтер або аудитор, який одержує інформацію при наданні професійних послуг, не використовував цю інформацію для особистої вигоди або вигоди третьої сторони. Будь-яка інформація не може бути розголошена без спеціального дозволу клієнта.

Професійний бухгалтер (аудитор) має доступ до великого обсягу конфіденційної інформації про справи клієнта або роботодавця, яка не розкривається громадськості. Тому необхідно, щоб на професійного бухгалтера чи аудитора можна було покласти в тому, що він не розкриє інформацію іншим особам без дозволу. Це не стосується розкриття такої інформації з метою належного виконання обов'язків професійного бухгалтера (аудитора) відповідно до професійних стандартів. Слід визнати, що конфіденційність інформації передбачена статутним або загальним правом і тому докладні етичні вимоги щодо конфіденційності залежатимуть від особливостей законодавства кожної країни.

Приклади важливих обставин, що їх треба розглядати, приймаючи рішення про те, чи можна розкривати конфіденційну інформацію:

а) розкриття інформації дозволене. Якщо клієнт або роботодавець дає дозвіл на розкриття інформації, слід розглянути інтереси всіх сторін, у тому числі третіх сторін, інтереси яких можуть зачіпатися при розкритті інформації;

б) розкриття інформації передбачене законом. Далі наведемо приклади, коли професійний бухгалтер та аудитор, згідно із законодавством, зобов'язаний розкривати конфіденційну інформацію:

- для надання документів або свідчень при розгляді судової справи;

- для повідомлення відповідних державних органів про виявлені порушення законодавства;

в) розкриття інформації є професійним обов'язком або правом і потрібне:

- для дотримання технічних стандартів та етичних вимог;

- для захисту професійних інтересів аудитора при розгляді судової справи;

- для виконання вимог перевірки якості (або перевірки контролю якості, що проводиться іншим професійним бухгалтером чи аудитором), установлених організацією-членом Міжнародної федерації бухгалтерів або професійною організацією;

- як відповідь на запит чи відповіді при розслідуванні, що його проводить організація – член Міжнародної федерації бухгалтерів або регулювальний орган.

Якщо аудитор визначив, що конфіденційну інформацію можна розкрити, тоді йому слід розглянути такі важливі моменти:

• чи відомі та обґрунтовані всі відповідні факти (тією мірою, якою це можливо); якщо існують

необґрунтовані факти або думки, слід використовувати професійне судження для того, щоб визначити, який тип інформації слід розкрити (якщо її взагалі варто розкривати);

• якого роду повідомлення очікується та його адресат; зокрема, аудитор повинен бути впевнений у тому, що сторони, яким адресовано повідомлення, є належними одержувачами і мають обов'язки діяти на його основі;

• чи буде аудитор нести будь-яку юридичну відповідальність за те, що зробив повідомлення, та наслідки цього.

У всіх таких ситуаціях професійні бухгалтери та аудиторі повинні розглянути необхідність удатися до порад юриста або відповідної професійної організації (організацій).

Професійна поведінка аудиторів та професійних бухгалтерів відіграє значну важливу роль у їх діяльності. Вони повинні діяти так, щоб це відповідало добрій репутації професії, утримуватися від будь-якої поведінки, яка могла б дискредитувати професію. Професійний бухгалтер та аудитор повинен надавати професійні послуги згідно з відповідними технічними і професійними стандартами. Професійні бухгалтери зобов'язані ретельно і кваліфіковано виконувати інструкції клієнта або роботодавця тією мірою, якою вони сумісні з вимогами добросовісності, об'єктивності, а у випадку професійних бухгалтерів-практиків (аудиторів), – незалежності. Крім того, вони повинні дотримуватися технічних та професійних стандартів, що їх поширюють:

– Міжнародна федерація бухгалтерів (напр., Міжнародні стандарти аудиту);

– Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;

– професійна організація – член Міжнародної організації бухгалтерів або інший регулювальний орган (аудиторська палата України);

– відповідне законодавство.

Члени Міжнародної федерації бухгалтерів, розробляючи стандарти етики, повинні враховувати відповідальність професійного бухгалтера та аудитора перед клієнтами, третіми сторонами, роботодавцями та громадськістю в цілому.

Найголовніший принцип, що застосовується до професійних бухгалтерів-практиків (аудиторів) є незалежність. Незалежність в контексті аудиторської діяльності означає можливість здійснювати аудит, оцінку отриманих результатів і складання аудиторського висновку з неупередженої точки зору. Якщо аудитор діє в інтересах клієнта, якого-небудь конкретного банкіра або іншої особи, він не може вважатись незалежним. Різні особи керуються звітами аудиторів відносно об'єктивності складання фінансової звітності фінансової звітності саме тому, що ці звіти складені неупереджено.

Незалежність включає:

а) незалежність думки: це така спрямова-

ність думок, яка дає можливість надати висновок без будь-якого впливу, що може ставити під загрозу професійне судження, і діяти доброчесно з об'єктивністю та професійним скептицизмом;

б) незалежність поведінки: уникнення фактів та обставин, настільки суттєвих, що розсудлива та проінформована третя сторона, зважаючи всі конкретні факти й обставини, дійшла би висновку, що доброчесність, об'єктивність чи професійний скептицизм фірми чи члена групи з надання впевненості знаходиться під загрозою.

Співробітник аудиторської фірми, в якій він є партнером або акціонером, не повинен висловлювати свою думку відносно фінансової звітності того чи іншого підприємства, крім тих випадків, коли він і його фірма є незалежними відносно цього підприємства.

Як відомо з практики, на незалежність потенційно впливають певні загрози рис. 3.

Загроза власного інтересу має місце, якщо фірма чи член групи з надання впевненості можуть отримувати вигоди внаслідок фінансового інтересу до клієнта з надання впевненості чи конфлікту власних інтересів з ним. На загрозу власного інтересу можуть впливати, наприклад, такі чинники:

- неналежна залежність загальної суми гонорару від клієнта з надання впевненості;
- занепокоєння щодо можливості втратити завдання;
- встановлення тісних ділових стосунків з клієнтом з надання впевненості, та ін.

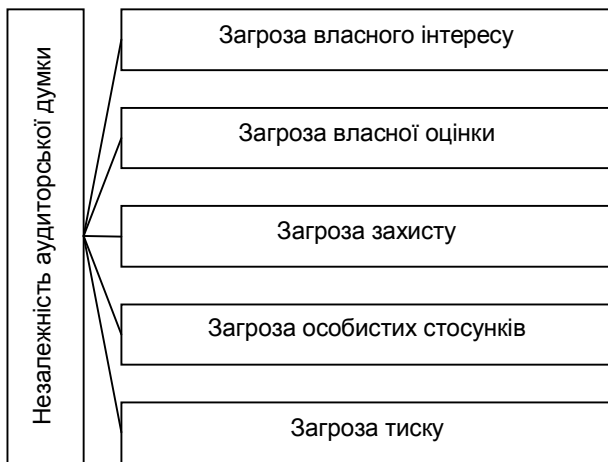

Рис.3 Загрози незалежності аудиторської думки

Загроза власної оцінки має місце, якщо:

- продукт чи судження у попередньому завданні з надання впевненості або завданні, не пов'язаному з наданням впевненості, треба оцінити повторно, щоб отримати висновки про завдання з надання впевненості;
- якщо член групи з надання впевненості раніше був директором, посадовою особою чи працівником, який міг здійснювати прямий і значний вплив на предмет завдання з надання впевненості.

Прикладами обставин, що можуть створювати таку загрозу, можуть виступати такі чинники, якщо: член групи з надання впевненості є чи був директором або посадовою особою клієнта з надання впевненості; виконання послуг для клієнта з надання впевненості, які безпосередньо впливають на предмет завдання з надання впевненості; та ін.

Загроза захисту має місце, якщо фірма або член групи з надання впевненості підтримує позицію клієнта чи роботодавця такою мірою, яка ставить під загрозу його об'єктивність. Наприклад, це може бути випадок, коли фірма або член групи з надання впевненості підпорядкували своє судження судженню клієнта.

Загроза особистих стосунків визначає те, що внаслідок тривалих або тісних стосунків із клієнтом чи роботодавцем професійний бухгалтер (аудитор) занадто переймається їхнім інтересам або занадто схвалюватиме його роботу.

Загроза тиску має місце, якщо професійний бухгалтер (аудитор) утримуватиметься від об'єктивних дій внаслідок фактичного чи відчуваного тиску, в тому числі спроб здійснення неправомірного впливу на нього.

Кодексом етики професійних бухгалтерів та аудиторів передбачені застережні заходи для усунення загроз незалежності чи зменшення їх до прийнятного рівня для фірм, що зобов'язані залишатися незалежними, враховуючи умови, в яких вони здійснюють практику. Класифікацію даних заходів представимо на рис. 4., проте в умовах стрімкого розвитку економічних відносин дана класифікація не є остаточною.

Рис.4 Класифікація застережних заходів

Висновки. Професійні бухгалтери (аудитори), як і представники інших професій, в усьому світі працюють у середовищі, в якому існують різні культурні традиції і нормативні вимоги. Кодекс етики професійних бухгалтерів установлює норми їх поведінки, щоб досягти загальних цілей.

Виходячи з вищесказаного, слід зазначити, що аудитор (аудиторській фірмі) не дозволяється застосовувати менш жорсткі стандарти (за умови їх повної відповідності чинному законодав-

ству окремо взятої країни).

Отже, керуючись основними принципами етики, під час проведення аудиту, можна уникнути непорозумінь з керівниками підприємства, ін-

шими замовниками, громадськістю, захистити та підняти рівень своєї професійності, що призведе до підвищення кількості замовлень на аудиторські послуги.

Список використаної літератури:

1. Актуальні питання застосування міжнародних стандартів аудиту, надання впевненості та етики : (навчально методичний матеріал) / Гаєвська Н. І., Козуб О. А., Кондратьєв М. М. – К. : ТОВ «АІМЦ АУ «СТАТУС»», 2007. – 28 с.
2. Гордієнко М. І. Аудит : навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / Гордієнко М. І., Назаренко О. В. – Суми, 2009. – 210 с.
3. Кодекс Етики Професійних бухгалтерів '2009 Міжнародної федерації бухгалтерів : перекл. з англ. / за ред. С. Я. Зубілевич. - К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2010. - 124 с.
4. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики / пер. з англ. О. В. Селезньов [та ін.]. – К. : ТОВ «ІАМЦ АУ «Статус», 2007. – 1172 с.
5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг / Міжнародна федерація бухгалтерів ; Аудиторська палата України. – К., 2010. – Ч. 1.
6. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг / Міжнародна федерація бухгалтерів ; Аудиторська палата України. – К., 2010. – Ч. 2.

Исходя из мирового опыта, в статье отражены сущность, назначение и порядок применения этических принципов аудита профессиональными бухгалтерами (аудиторами), что позволит избежать недоразумений с руководителями проверяемых предприятий, общественностью, государственными органами защитит и поднимет им уровень своей профессиональности.

Based on international experience, the article highlights the nature, purpose and the application of ethical auditing professional accountants (auditors), which will avoid confusion with the check enterprises leaders, public, government authorities to protect them and raise their level of professionalism.

Рецензент: д.е.н., професор Чупіс А.В.

Дата надходження до редакції: 19.03.2012 р.

УДК:[005.523+005.35]:658.14/17

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТАБІЛІЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

К. В. Савченко, к.е.н., Сумський державний університет

В статті проведено аналіз динаміки розміру фінансових результатів українських підприємств за видами економічної діяльності. Запропоновано створення резервних фондів підприємств на основі прогнозування фінансового стану з позиції можливого банкрутства підприємства.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У процесі переходу України до ринкових умов господарювання та виходу з фінансової кризи зростає роль суб'єктів господарювання як основи та первинної ланки економіки. Ефективно функціонуюча ланка фінансової системи – фінанси підприємств є невід'ємною складовою соціально орієнтованої ринкової економіки. Разом з тим ринковому середовищу властива невизначеність, яка загострюється умовами трансформації економічної системи. Це призводить до виникнення ризикових ситуацій у діяльності підприємств та їх крайнього прояву – кризи, яка супроводжується комплексом суперечностей і уповільнює або робить неможливим подальше функціонування і розвиток підприємства. Через це в сучасних умовах на етапі поглиблення ринкових трансформацій і переходу України до інтенсивного розвитку економіки стає актуальним питання формування механізму стійкого розвитку підпри-

ємств в умовах невизначеності економічного середовища. [1]. У зв'язку з цим для забезпечення ефективності й стабільності функціонування суб'єктів господарювання необхідно застосовувати стабілізаційні заходи для того, щоб уникнути кризових явищ на підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Основні положення, що визначають загальні теоретико-методологічні основи подолання кризових ситуацій та забезпечення фінансової стійкості підприємств розгадуються в працях багатьох науковців, а саме І.О. Бланка, А.П. Поддєрьогіна, О.О. Терещенка, Л. Довгань, Г.Г. Кірейцева та багато інших.

Однак слід зауважити, що сучасний стан розвитку вітчизняних підприємств свідчить про необхідність удосконалення заходів стабілізаційної політики суб'єктів господарювання.

Формулювання цілей статті. Метою статті є удосконалення стабілізаційної політики на підп-